

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

903-ko Otsaila-ren
1.ºEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1903-ko Zezeilla-ren
1.º

IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

ETZAITEZE SALDU

Oraintsuengo Diputau autaldi edo eleziñoak izan zireanean, Bilbon berrimochak sorturiko albistari zikin ta lotsabako batek, *Zaratea* izena daroianak erderaz, esaten eieban diruagaitik euren botoa emon ebenak euskaldunak izan zireala, ta eurokaz inok ezin leikela sinisterek euki, bada oguerleko bat erakutsi ezkeror irabazita dagozala; eztaukeela erlejinorik, ez oponiñorik, ez euren buruen maitetasunik.

Gaztelan bizi izan gareanori be, amaika bider gorritu jaku arpeguia lotsaz, entzun bear izan dogunean; «Euskalerriko jenteak entzute andia dauko ondraitasunean, baita euren erechi edo oponiñoai sendo eutsitean; baina entzutea da bat, eta izatea beste bat. Bestelan izelan aditu an jazoten dana? Diru zorro batzukaz joan ezkeror Deabruak berak be angoa eguinda eukiko leuke.»

Zelan edo alan erantzuteko esaten guenduen diruak alde guztietan eukala indar andia, ta Gaztelan jazoten ezipazan beste ainbeste, dirudunik agnertzenekakelakozala. Baina erantzueran onek indar guichi eroian, bada lenengo, an ikusteko dago ondiño diru kontu au, ta guero, aurrekoaren pekatuak ezta garbitzen gurea.

Zoriharrean, aitaturiko paper zikiñak esanikoa ta gaztelarrak esaten euskuena, eguia da euskaldun asko ta askotan, gueure Erri maite onen lotsagarritzat.

Bai, jente asko dago emen diruagaitik euren burua, euren guraso, euren Erri, ta Jaungoiko lazana bera be, Judasek leguez, salduko leukeezanak; *San Oguerleko* baiño beste santurik ezagutzen eztabeenak. Eta biotza illunduten jaku ikusiaz euskaldun garbienen artean, baserritarren artean, jazoten dala ori inun baiño gueiago.

Botoa saldutea, ta norberen burua, charri bat leguez, saldutea, gauza bardinak dira; bere echea ondo gobernatzan leguez, obligauta edo lotuta dago guizona, bere erria obetoen gobernauko dabeen guizonai botoa emoteko. Charto, guztiz charto, gobernaurik gagozala esaten dau mundu guztiak; bada, erru guztia ezta gobernatzailena, errurik gueiena da

eurai diru batzukaitik botoa emon deutesenena.

Gauza ezaina da guztiz guizonentzat urdaillean eukitea bere burua ta biotza; ta boto saltzailak alakosseak dira. Urdailari atseguin emon ezkeror beste gauza guztiak ardurarik ezteutse emoten; «betor dirua, jan-edana ugari euki daigun, da doazala alde batera maite maiterik euki bear gueunkezala diñoskuezan gauzak; urdaila berotuko dabena baiño besterik eztogu bear». Kortan etzunik dagoan charriak eleuko besterik esango berba eguin al balei. Baina charri orre-ri, guizonari emon deutan leguez Jainkoak emon balentso adimeneko arguia, urrean ezagutuko leuke bere bizimodu ederrak ondorengo gaiztoa eroaten dabela, ta ondorengo onen gomuteak jan-edaneko atseguina zerbañt urrituko leuskeo. Boto saltzailak orrisse be eztabe gogoratuten, zegaitik edo agaitik izango dala orrenbeste diru emotea boto eskaleak; eta ibilli ta ibilli, nundik edo andik, euren lepotik urtengo dabeela barriro arturiko diruak, interesak ganera ezarrita.

Etzaiteze saldu, ta guizonak izan zaiteze; emon botoa onena danari zeuen erechian, eta diruaz datorrenari erantzun eiozue, Bilbon bizi dan igueltzero-zuritzaila batek leguez. Mundutarren gogoan guizajo bat da bera, ezer eztaukalako; guizon zentzundunen gogoan, guizon aberatza, ez diruz baina bai ontasunez; Euskaldun zintzoa, Markinako zemea. Larri bizi dan guizon oni, eskiñi eutseezan 25 oguerleko bere botoagaitik, eta entzun ordukosse eskintza ori, guztiz sututa irain edo ofentza orregaz, bota eban bere ondolik eskintzaillea egunoko ariñen esanaz: Zoaz saltzen direan guizonen billa, ni pobre izateko bai baina *esclavo* izateko enintzan jaio ta.

Artuizue guizon au eredu edo *modelo*-tzat.

BLOA.

Bedarrak eta egaztiak

Ejipto aldetik Nazareth-era Jesus itzuli zanean ikusi ebazan ormatik gora teillaturako bidean bere ortuko bedarrak, eta

zabaldurik bere aoan irribarrechu gozo gozoa dirautse modu onetan: —¿Nora zoaze aín gora zuek? choriak or teillatuan egotokia enki daroe; zuek emen baratzean.

Chori politik sumau dabe ta jartea jakoz bere oñetan, euren buruchu ispillatuak (1) makurturik bere aurrean, parkeska, eguin dabezelako kabichuak bere guelan —Parkatzen dot bai, neure egaztiak, eguna zabaldu orduan nire Amachori goiz-toberoa (2) badeutsazue kantetan, bideko kurutz ganetik dala nai dala zugatz (3) ganetan, pago buruan basa-usuak, larrachoriak otatzan.

EBARISTO BUSTINTZAK.

euskera ipiñia

(Eguillea: Jacinto Verdaguier katalana).

EUSKALDUN ERDALZALEA

Arraska la chimiñia

I

—Aizazu Kelemente: ¿zer emakume modu dira or dijoazen bi oiek?

—Erreusak deitzen zaie.

—¿Zer esan nai du erreusak?

—Akatsdunak dirala.

—¿Zer akats dute ba?

—Bata beguibakarra izatea, eta bestea gorputz okerra.

—Beraz eztute estimazio andirik izango ¿e?

—Ez noski; denda batean ere, erreusak egon oi dira bazter batean, inork artu nai ezik, merke-merke ez izatekotan.

—¿Eta emakume oiek?

—Or, errebeleko bazter batean bizi dira.

—¿Merkataririk gabe?

—Bat aguertu omen zaie, baina....

—¿Zer ba? ¿Bi bear ala?

—Ez; merkataria batentzat izan, eta bi egon salgai.

—Beraz auzitara bearko dute.

—Eztaikit ba, eztaikit; baina auzitaratzen ezipadira ere, buruausterik asko dute.

—¿Eta euskalduna da eroslea?

(1) ispillatua—pintatua, ispillak—pintak.
(2) toberoa—serenafia.
(3) zugatz da arbolea.

—Ez guizona, ez; euskaldunak eztu nai erreusik.

—Nungoa da ba?

—Segovia-koa.

—¿Zer opizio du?

—Chimini garbitzaillea.

—¿Izena?

—Doroteo.

—Dotorechoa dirudi chimini-garbitzaille batentzat. *Don* orrisse gustatzen zaie erdaldunai, naiz ta prakazardunak izan.

—¿Eta emakumen izenak?

—Bataioko izenik eztaikit.

—¿Bataiatu gabeak otedira ba?

—Alasse balitz ere, jendeak jarri dizkie beren izenak, eta onuzkero auekiñ bearko dute.

—¿Nola deitzen dira ba?

—Bata Beguibakar, eta bestea Gorputz oker; biak erreusak, biak akatsdunak.

—¿Eta badakite erderaz?

—Bai, bai; zirri ta parra ta mor-doillo, beñepein ariko dira.

—¿Zer dio ba Don Oroteok?

—Badu naikoa lan; bata plomadan eztagoala, eta bestea begui batetik ichu....

—¿Eta zer diote Erreusak?

—Begui bakarrek esaten dio Doroteori: *si te metes chimiñia preto-preto mujer, ni abajo ni arriba que no puede haser, ia berás sekulakos.*

—¿Zer esan nai du orrekiñ?

—Gorputz-okerrekiñeskotzen bada, gorriak ikusi bearko dituala.

—¿Zer gorri?... ¿Urreak?

—Ez; estutasunak, *sekulakos*.

—¿Zergatik ba?

—Emakumeak lagundu bearko diolako senarrari lanean; gaurko chimiñiak estuak dira, eta sartzen bada estucho oietako batean eta guelditu, ez gora ta ez beera, ez atzera ta ez aurrera...

—Ichurazko arrazoia da ori ere.

—¿Eta zer dio ba Gorputz-okerrekiñ?

—*Por Dios, Don Oroteo! ¿Qué te pienza usté con ese mujer casar y, que tiene un bentana que no se amanesa nunca, y un poquito de kelar basta pa serrar otra bentana, y entontzes mujer siega? ¿Donde está errasón? ¿Que zorakeria!*

—¿Zer esan nai du?

—Len begui bat ichu duanari kelar puzka bat sartzen bazaio bestean, ichuturik gueldituko zaiola emaztea, eta zorakeria izango dala Begui-bakarrekiñ ezkontzea.

—¿Eta zer dio Don Oroteok?
 —¿Qué lástima de color!
 —¿Zer esan nai du?
 —Aren opiziorako kolorerik one-nekoak dirala biak ere, eta....
 —Beraz zerbait eguingo du, artu edo utzi.
 —Utzi bearrikan ez; ez artzearekin eguina dauka guzia.
 —¿Eta artzen badu?
 —Bein artu ezkeru eziñ utziko du.
 —Beraz guzia dago artzean edo ez artzean.
 —Orisse da, *ai está el custión*.

II

Amabost egun bear omen zituan Don Oroteok gauzak ondo pentzatzeko, eta aien buruan erregalocho bat bialduko zion bere gogoan aukeratzan zuanari.

Erreus biak asi ziran alkarrekin kimeratzen. Eche bateko guela banatan bizi ziran biak.

Sartu zan egun batean Beguibakar Gorputzokerren guelan, eta arkitu zuan mai-gaiña autsez betorik, eta an beatzarekin eskribatu zuan:

Puerka, Puerka, Puerka

Gorputzoker baratzen zan orduan, eta andik biurtzean, ikusirik mai-gaiñeko letreroa, irazeki zan asarre bizian, eta eskribatu zuan paper batean:

*Mi querira Puerka;
 En buelta de la güerta,
 Erribido tarjeta;
 ¡Probezilla tuerta!
 ¿Un ojo muerta?
 No; serrado un puerta.*

Eta Gorputzokerrek ipini zuan paper au Beguibakarren guelako mai-gaiñean, ura kanpoan zala.

III

Korrioak zekazkian bi kaja chiki polit, bi erreusentzat, bakoitzarentzat bana; bereala ideki zituzten bakoitzak berea, Don Oroteoren erregaloak ikusteko.

Baina ¡a! zzer zetorren? Bizar labana bana. ¡Ai ai! ausse bai dala-esan zuten biak... buruari ats eguiñaz. Orduan korreoak deadar eguin zuan atean, kalera beguira jarrita: «*arras-kar chiminía y habesas*», eta erri guziak jakin zuan orain IBAIZABAL-en irakurleak jakin dutena.

P. M.

AMAREN NAITASUNA

Chakur ille kiskurra, ilun bian utzirik Lelo danak ichita, guelako chokuan, Bere ama jan billa, sukaldara issilik, Besuetan artuta, lo segien lekutik, Farrez saltatutzen zan, pozkidaz choraturik Goiko kaleko ume, seta gaistokua, Baita eraman ere, mutill infernuak, Bere bizi teguira, kolkuan sartuta, Nola aurcho chiki bat, inure maitatuak, Eraman lezakian, besuan artuta, Ala pozaren-pozaz, choratu nai zitzaion Anchume ariñaren, guisara larrian, Eskuakin maiteka, guelditzen etzitzaion, Chiki Chiki deltuaz, etzanda larrian, Sanko churi chikiak, belarriak lussiak, Pocholo, pocholua, edo biribilla, Begui urdin zabalak, borondatez betiak, Ziruditenak, beti, barkazio billa, Guero ur epelian, kontu aundiz garbitzen,

Orrazez apainduak, lajiaz illiak, Ez dute ez, ainbeste jaboi churi gaztaten, Astigarragan diran gobarazailak, Katillucho bat zopa, gañez eguiterano, Esnetan guri guri, ederki jarriak, Chakur ama zaliak, ikusten zuen baño Etzuen miliskatu, izan nai soparik, Mutillaren ikusta, beti chakur lekura, Gauetan eramanaz, besuan oiera, Nonbait ala zeguen, oitua gasso ura, Epel epel amaren, berotasunera, Antzi kupigarriak, beraren erantzunak Ala erakutiaz, penaren jabiak, Ama gassu eskeru, mutillen naitasunak, Ziran gassuarentzat, indarrik gabiak Oian gosso gosso, egonagatik ala Luak menderatutzen aia errez etzuen, Beguiak zabaltzian, keja zan beriala, Amaren arrimua, nonbait falta zuen! ¿Bere gaua ain pozaz, joango bazan andikan, Nola ez gogoratu, gassuari ama? Mutillak damu zuen, esateko kasikan Bere kabi ehiketik, ara eramana, Biaramun goizian, ordu leneguetan Lo kulusskatzen zala antzi ta negarrez Non bere lekutikan, saltatu da batetan Eta zaunkaz asi da, pozaren indarrez, Iskanbillan saltoka, ifunetik arguira, Oso choratu naian, arkitutzen dezu, Korritzen du atera, mutillari beguira Esan naian bezela *idiki nazazu* Zirri zarra atian, asia atzaparka Nola legoi indartzu, koajez betiak, Eskalotan chit gozoz, eta zaunkaz indarka, Erantzuten ziola, kanpotik bestiak, Pasiaz chimistaren, su-garrak bezin bizi, Mutillak beriala, onla zuen esan, —¿Ama da! bai jama da! atez kanpokuori Eta idikitza, bi saltuan an zan, ¡Arraia! sartu da, dantziaz atzekia; Beguiz ichumenian, zerebait esanaz, Ikusi zuenian, bere chakur chikia, Laister beregana zan, saltuak emanaz, Ala lepuan gosso, ozka abiatutik, Luze luze etzanda, chikia larrian, Miliskatutzen zuen, guztiz atseguindurik, Belarri chokuan da sugur muturrian, Baita ama leiiala, kontu aundiz etzanda, Beguira jartzen zala, berari chikia, Choratu naian *ttaka*, bi saltocho emanda, Chuku chuku artutzen, asi zan titia: Amak arkakusuak, gordiak ille pian Nola billatzen zizkan, ezlitke esan, Ala eztaki zehak estina lezakian Amaren naitasuna, zenbateraño dan

VICTORIANO IRAOLA.

GURE ESKUTITZAK

Tolosatik

BAT ETA ERREPIKA

Irakurriko zenduten noski, jaunak, Donostitik «El Correo de Guipuzcoa»-ren izenakin egunero irteten dan periodikuan eta Ilbeltzaren 22.º eguneko gueian zer dion *Ente* batek erri ontatik nere aurreragoko eskutitzari erantzunaz. Zenbat *Ente-keri* ze?

Gauzen ezagüera gueiako gabetanik eta eskutitz arren jabea nor zan jakin gabe, ez dirudi *Ente* orrek beste gauzik daramakiela bere barrenen gure *Vicario* jauna zultatzeko asmoa baizik.

Ez, ez nekatu alferrik, nere biotzeko *Ente* lastana. Gure *Vicario* jaunak ez du nerekin parte artzerik, inoren laguntasunik gabe eldu diot lan oni, ta ez det uste euskerari laguntzen zaion lekuan oina ipintzea baino beste gauzik oraindainokoan eguin detanik; min eman badizu, zerekin daukazu sendagaitza.

Etzenduan asko uste *kirtenkeri* aiekin etorri zihanean, jendea orren ernai zegonik Tolosan egun guchiz aurretik artu dezun zaparrada emateko. Zeinen ederki astindu ta zampatu zaituzten.

Etzaitut nik gaur artuko gogortasun orrekin; leguez eta bidez aguer-tuko dizkitzut neri erantzun naiean eguin dituzun utseguin aundi edo chikiak. ¿Bai ote? Bai, laister aguer-tzera emango ditut. Nerekin asten

zeradenorako, jautsia ikusten zaitut; baiña tori nere eskua, zutitu zaitian, eta atoz jakitera eguia otedan nik esan nuala «*Vicario*-ak euskeraz erroztzen zituala len bederatziurrenak eta errosarioak.» Ez nuan errosarioagatik orlako gauzik esan, irakurri ezazu obetoago bestela IBAIZABAL-en 55.º gueia eta ikusiko dezu au niola garbi garbi: «Bederatziurrenak eguin oi ziran euskeraz»....

Beriala diozu, *Vicario*-ak ez baiña apaizak utseguin dutela adierazten duala nere ango esanak, baiña batari aia besteai dagokiotela utseguin artatik artzea, eta nik galdetzen bari-zuke bezela zergatik, an dakazkizu bederatziurren, zazpiurren, errosario (bat), sermoi (batzuek), izketa eta beste oien antzeko gauzetan, gure *Vicario* jaunak zer eguiten dun guziarekin konpondutako kate luze bat, esanaz erderaz mintzatzen dala, ta berak asi ta berak bukatzen dituala. ¿Zer poza zuretzat au guzia eguia balitz! Baiña zuk edo zuri ori esan dizunak badaki zenbat bider beste-tzaz biartzen dan *Vicario* jauna, naiz asteko, naiz jarraitzeko, eta naiz bukatzeko bederatziurrenak eta beste onen antzeko jaiarak edo debozioak.

Ni lenean nago, nere *Ente* lastana, eta berritu nai dizut len esan nuana bederatziurrenengatik, ikusi dezazun orduan bezela orain ere senti detala. «Bederatziurrenak eguin oi ziran euskeraz baiña guertatzen zan (ala esan didate), *Vicario* jaunak ezip erreztatu zezakenean beste gauz askori beguiratu bearragatik, urrengo zetorrena eguitera (euskeraz baino erderaz gueiako mintzatzen zana), auntza mendira bezela erderara etziten zala, eta orregatik bein euskeraz (1), bein erderaz eguiten zala... Gure *Vicario* jaunak, gain gaineko euskalzalea izanik, damu du noski, entzun detanez, bere inguruan dauzkan apaizak euskalmaiteak ez diralako, euskerearen alde gueiako ezin eguina.» Au da orduan esan nuana.

Orain bada, *Vicario* jaunak euskerari dion amorioagatik Aitorren izkuntza asitako bederatziurrena, gaur erderaz, biar euskeraz eguiterari utzi bazion, dakigun bezela, ¿zein zan kulpia edo erruduna? Eta *Ente*-ak diozkan beste gauz askotan, *Vicario* jaunak bide berari jarraitu badio, ¿nola ez? gueieguirik ez derizkiot damu duala esan badet euskeraren alde gueiako ezin eguina. Ez diot berari ezer entzun, ez eta ere bearrikanik eta edozeinek, lengo guertaerak berak dakazkiena ezagutzeko. Galdeiozu eskutitz au irakurri ondoren, edozeineri, uste al dun *Vicario* jaunak damu duan erderak orren aurrea bere pausua eramatea Elizetan. Zuk ezagutza ematen dituzun apaiz oien aldetik gure *Vicario*-ak indarrik baleuka ¿uste dezu neri eta besteri sinistu araziko diguzula beste gauzik? Aurreak erakusten du atzea nola

(1) Itz au «bein euskeraz» moldatzeaguan etzuten ipini orduan.
 (2) Bederatziurren bat bera ari zan egunetan.

dantzatu. Eta sasoi guziakin oraindik esango dezu, «gure *Vicario*-a inguratzen duten apaizak dirala euskalmaiteak *Vicario*a bere bezela». ¿Zuek euskalmaiteak! Alobia. Esan oiek ¿zergatik ez azak eta aranak? Itzen laguntzeko apaizen bear izan oi dira, eta kontuan idukiko zaituegu orlakorik guertatuko balitz euskerarekin; pizkortzeko bada, ikusiko degu nora deia eguin.

IZENGORDEA.

Ondarroatik

Artezkari jauna; Ez eguizu mirantzatu artu eskutitz au modu guichigaz eguina ikusteaz, bada ondo dakit nik ezin eguin dodala ondo edo bear dan bestean albistari baten aguertzeko; baiña parkatu, zegaitik ni enaz aguertzen zure albistarira euskaldun jakituna leguez; ori ez, baiña bai euskaldun zintzoa leguez neure gurasoak irakatsi eusten berbeteagaz, eta oraindik pozago egongo nintzan neuk eskribiduta baino beste arguiagoa zan erritar batek eskribiduta; baiña ikusirik inor etzala arguitzen erri onetan, naigabe aundi bategaz nua zuri esatera: «Zelan da, artezkari jauna, ez gueiako arguitutea zure albistari errazoezkora gure gurasoak euskera baino beste gauzarik erakutsi ezeben lekutik?

Nik uste dot au datorrela dana arrokeriatik, bada erri onetan ikusten dama da, bigotea ta gorbetea daukenen aotik etzala entzuten beste barbarik euskaldun erdalzalea baino; goiza bada *buenos días* edo gueienak *buenas días*, arratzaldea bada *buenas tardes*, ta baldin gaua bada *buenas noches*, ta beste asko esaten lotsa euki bear dan erdera mordoilloak.

¿Eta au mortzuk? Ez erriko jakituenak, ezpado panadero, ojalatero, arote eta erribo beste chapureru batzuk.

Esan eguidazu, artezkari jauna, au arrokeria dan ala ezta. Bai esango dozu (1), errazoia daukadala, bada guk euskaldunok eguiten ezpadogu aleguina gure berbetea bedeinkatua zabaldu dain ¿nok eguingo deusku? Inok be ez, bada guk uste izatea inok emon bear deuskula gueure bear edo neke barik oguia, astakeri bat uste izatea izango litzake; bada gure berbetea indartu dain, gueuri euskaldunai jagokun lana da, ta ez besteri. Ia ba euskaldunak, ichi erdera mordoillo orrei eta emon daiogun jaten gure euskareari eta ezta illgo; zegaitik dan gure euskera beste berbeta guztien artean gogorren austriak oratuta daukana urte askotatik ona.

Egun onetan marinel guizajoak be ondo dakarre besigua ta posik dabiz, eta gu be bai eurak asko ekartiagaz.

Erri onetako oguiguin edo panaderoak ezeidabiz pozarren Deba-ko Trekuk oguia bialtzen dabelako ona, eta emengoak be bialtzen deutse Deba-ra, eta gaifera chori chiki (chakur

(1) Bai, arrokeri kirtenduna.

ehikia) bat oguiko merkatu dabe errikoak eta gogor eguiteko ustea eidera Trekuri.

Aurreko domekan egon da S. Franziskoren irugarren ordenako elizjaia, eta zelan dagoan zuzendari emengo abade José Irala jauna, eguin eban sermoi aldichu bat; eazgun zan ezeukana arantza asko bere ao barruan; badira euskaldunak ondiño egokitasun ederra dabeenak. Baita bere koruko kantak eguiten dituez euskeraz, ta eura entzutea da euskaldun zintzoentzat pozgarri ona.

Agur, urrengo arte.

ENPLA. (1)

Erreteritit

Igande arratzaldeko seiretan izango da emengo biltokian euskerazko festa bat.

Aurkeztatuko dira: «Ishkina Nutrikun», Victoriano Iraolak eskribatua, eta «Tomash Inashio Donostiyan» eta «¡Gabon jaunak!» Ramon Illarremendik moldatuak.

Jendea zaletua dago festa ori ikusteko, eta beteko du ziurki biltokia, bada D. Victoriano eskribatzaille ya yua dala denak dakigu; Erreterian denak ezagutzen dute, maiz sagardua edatera etortzen dalako eta gainera Illarremendi emengo semea da, eta iru lancha orien berri dakitenak diote oso politikak dirala.

Nola sarrerako chartela bi errial kostatzen baitan eta iru orreal toki legoizta edo bereiztua, esan liteke jendea erruz izango dala, eta beteko dala biltokia. Poz aundia artuko nuke ala guertatuko balitz eta denak pozez irtengo balira biltokitik.

Gure adiskide maite Eulio Eche-nagusia-rentzat astearte eguna doakabea izandu zan.

Eche berri bateko balkoia pintatzen ari zala erori zan irugarren oinetik edo pisutik kalera, arri pilla aundi baten gainera eta autsi edo purrukatu zuen ister bat bi tokititik.

Buruan, guerrian, eta beste leku askotan ere miñ artu zuen, uste izan litekean bezela, eta guizarajoa oso maillatua guelditu zan.

Atseguin artuko nuke denbora asko baino len kanpuan ikusiko banu arunt sendatua. Jendeak pena dauka, Eulio guztientzat mutil on bat dalako.

ENRIKE ELIZECHEA.

Zarauztik

Artezkari jauna.

Orain bai eguietan gherala aspal-dian zegoan marmarra eguin bear zala merkatu plaza. Gure baserritar emakume kutunak artuko dute poza, zergatik lenago beren tratuarekin etorri eta eztaukate jartzeko estalpe-rik, ez ere aizeari iguesi eguiteko arrimorik; egon bear izaten dute ne-

guan aize otzak artzen, eta udan eguzkiak erretzen leku librian edo aguirian.

Eztakit zer esango oteduten Orioko astoz tratua ekartzen dutenak eta arrai saltzaillak, zergatik lasai oituak daude eta merkatu plaza eguitean estuago arkituko dirala nago; Hilarik beinipein mira eguingo du; Agustinak eta Jakobak pozik daudela diote, arrazolakin, izenbait aize otz eraman dute kale iskinan!

Ara emen nola ateratzen dan erre-mate edo kandelan merkatu tokiaren lana:

Lenengo: Arguinen lana.	8705,75 peseta
Bigarren: Aroz edo zurgui- ñena	8646,50
Irugarren: Igultzeruena	8930,70
Laugarren: Linterneruena (1)	1269,80
Boskarren: Pintoriena	2550,00

Guzia. 30102,75 peseta

Datorren Otsailaren 15ª izango da erre-mate edo kandela; egun ortan idikiko dira, ichirik sartu diran paperak.

Igandean izandu naiz Orion, eta lenago oartu ez nuana ikusi nuen kaleak euskeraz dauzkatela izenak jaraiak. ¡Zeinen ederki Oriotarrak! ortan ematen dezute aditzera chit maite dezutela gure euskara illunik gabea, eta poztutzen da euskara maite dubenaren biotza, batez ere arako ordarazko letreruak besterik ikusten eztuenarena.

Erri edo uri chikiak ikaskizun ederra ematen dezute letrero oiekin beste erri edo uri aundietako jendeari non eztezun ikusiko letrero bat bakarrik euskeraz jarririk; eta kontu esan zenbaiti eztuela euskara maite, asarratuko zatzu denbora guchi onuztik nere lagun bati guertatu zaion bezela emen Euskalerrian.

Nere laguna sartu zan denda batean, eta irakurri zituen zenbait izen, bai erderaz, bai prantzezez eta baita ere noski inguelese; galde eguin zuen:

—«Erri onetan erdaldun asko al dago?»

—«Emen erdaldunak soldadu jendea eta burni-bideko enpleaturen batzuek.

—«Eta prantzes asko al dago?»

—«Badira banaka batzuek, baino berak euskaldunak.

—«Eta inguelesik?»

—«Bat bakarrik ere ez.

—«Ondo da; echekoandrea ¿bedori euskalduna izango da?»

—«¿Nola ez? ¿Ez nazu aditzen mintzatzen?»

—«Bai baino....»

—«¿Zer esan nai zenduke baino orrekin?»

—«Esan nai nuke bedorrek euskara guchi edo batere eztuela maite.

—«¡Jesus! ¿Nik euskara maite ez?»

—«Bedorren eguiteak ala diote; maite balu, denda onetan iskinacho bat bederik berarentzat gordeko luke; nik ikusten det echearen aurreko ormatik asi eta ezerocho euskaraz

extedala ikusten, eta izate edo eguite orrek berak dio zenbait maite duan euskara.

Oso asarraturik guelditu omen zan echekoandrea.

Bai euzkaldunak; guorok guera gure ama euskararen etsairik aundienak, batzuek gueren mintzatzearekin; besteak gueren artu emaneko lanekin; eztaukagu ez Ebro-runtz joan bearrik, bertan guera euskara galtzailleak.

Ziur egon zer bait arreta jartzen badegu gueren aldetik, euskara berriro gaztetua azalduko dala izango da inorcho ori nai eztuenik? Eman dezagun beguiratu bat katalan jendeari, eta ikasi aiengandik gueren izketa maitatzen.

JENARO ELIZONDO.

ENRIKE ELIZECHEAREN SEME

JOSE MARIARI

1

Jose Maria, ondo aditunik jarritako bertsoak, Enrike eta beren andrea dira zure gurasoak, amen altsora joaten zara zabaldurikan besoak, zure biotza konsolatzen dau amaren ugatz gozoak.

2

Zuri ugatza emoten barriz ama pozik egoten da, zedorrentzako dadukalako beren amodio dana; arek gura dau izan zaitela zintzoa eta zuzena, orretako eguin bear dozu gurasoaren esana.

3

Nik gura neuke osasunagaz neure aurrean ikusi gure Enrike Elizechea beren seme eta guzti; erregututen deusat gogotik egun danetan Jesusi Elizechea langoak emen euki daiguzan ugari.

4

Aiten moduko euskaldun ona zu izan ezketiño gure foruen jaubetasuna lortuko dogu ondiño; Euskalerriko jakitun batek indar andiaz eidiño, eztagoala ederragorik gure Euskerea baino.

5

Konbeni jatsu Jose Maria Euskerea ikastea, Euskalerriko semea zara izanagaitik gaztea, orrez ganera nik gura neuke lur onetanche astea, Euskalerria nai dodalako lora ederröz jastea.

6

Gauza guztiak bear dan leguez nik ezin adierazo zerren erratu eguingo neuke

berben batean akaso; baiña Enrike orain daukagu guztiz aberatza oso, gure Jainkoak ein dabelako seme on baten guraso.

MANUEL ENBEITA.
(Mujikako semia)

ZARRAPARREA

Estegu bat

Urtarrilla-ren 23^a ezkondu zan Bermeon gure adiskide Jose Uzelai injinerua, Abadiñoko semea, Kontzeziño Uriarte neskatilleagaz.

Ezkonbarrien ibillerea eguiteko gogoaz urten eban senar-emazte barri onek egun atan Donostiara, andik Madrillera, Bartzelonara, ta Parisera joateko.

IBAIZABAL-ek opa deutsee urte askotako bizitza on bat.

Baguenkian

Guei onetan aguertzen dogun Tolosako eskutitzak adierazoten deusku zegaitik ango Arima-zainak alde batera iehi bear izan deuskan elizkizunak euskeraz eguiteari; laguntasunik euki eztabelako.

Alan izan bear; bada ondo guenkian elizguizon ori oso euskalzalea zala. Elgoibar-en arima-zain izan zanean, elizako gauza guzti guztiak euskeraz ipiñi eizituan; atera eieban elizatik barruan egoan erdera apurra.

Elgoibar baizen euskalerria da Tolosa, ta beraz, ez etzi, jauna, ta ekin gogor etsaiari.

Kirtenkeria

Ezta makala Durango ondoan eguin dabena norbaitek (eztakigu nor dan), ola bateko ate-buruan *Se prohibe la entrada* ipiñiaz. Ola orren aurretik euskera eztakienik igaroten bada, millatik bat gueien gueien izan leike; erdera eztakienak barriz ¡Jo-suus!! ¿Nortzuentzat eteda ba *se prohibe* ori?

Ezta eguia izango

Irakurri dogu albistarietan Marruekos-eko Sultanak, bera orain dagoan uriko jenteari sinistu eraguitako jasariak edo atakiak irabazi dituala bere arerioaren kontra, inguru atako eskale ta onetarikoak arrapau, ta euren buru ebaguiak ipinten dituzala uriko lekuri agurienetan.

Jakiña da Marruekos-en daukeela ekandua edo oiturea, ill dituezan arerioaren buruak eroate, irabazi dabela adierazoteko.

Guzur asko bialtzen dabe andik aspaldion albistari edo periodikueta-ko barri-biltzaillak, eta au be guzura izango da aurrean.

Zaragozan euskerea

Urrengo datorren Urriko illean uri atan ospatuko direan Lora-Jaiterako

(1) Enpla, parkatu; baiña emen jakin bear dogu nortzuk direan guri bialtzen jakuzan lanon eguileak. Gaurkongaitik aurrea doa; urrengoan esan eguiguz nor zaren guentzat bakarrik; estau inok jakingo.

(1) Arguilaria edo argui-pintzaillak izango da noski.

deia ta baldintasunak azaldu ditu ango *Boletín Oficial*-ak.

Irailleko 15-karren eguneko arratzaldeko bostak arte da epea (plazo-a) lanak bertaratzeko.

Sarien artean dago bat euskararen ganean onetara: «Euskeraz eguñiko erezi edo poesia bat, eta Euskalerrriko edozein gauzaren ganean.» Saria: Arte-kima bat, zidarrez eguñia.

Zuzenbidea lanak bialtzeko: *señor Presidente de los Juegos Florales, Zaragoza*.

Unamuno-ren kontuak

Igaz Zaragozan Lora-Jaietan irabazi eban lenengo saria Salamanka aldeko batek, Gabriel Galan derichon erezlari edo poeta-k, eta Zaragoza-tarrak gura eieban sari ori emon eiola Salamankako Ikasteche edo *Universidad* entzute andikoan, ez bestegaitik, ospe edo *solemnidad* gueiagaz artu eian baiño.

Beraz, bialdu eben saria Ikasteche orretako artezkariagana, au da, Unamunogana; eta onek izzer eguin eida? Atezain ado morroien bategaz, issil issillik, bialdu deutso saria Galan-en anai bati ta kitu.

Asarratu dira beste irakasle edo *catedrático*-ak, eta eskutitz bat ondoan 20 firma dituala zuzendu dabe Zaragozara, adierazoaz eztala euren gogokoa Unamuno-ren eguitadea, ta gogarpetu edo *protestar* dabeela.

Ango erriak eztakigu zelan artu daben gauza au, baiña uste izateko da asarre egongo dala. Bertako seme

bati eguin bear jakon onorea kanpotar batek galazotea, ezta inungo erritan ondo artzen.

Guizonai baiño Jainkoari lenago

Frantziako Gobiernuak berrogue-ta amaika abade arima-zaiñi kendu deutsez Breñan euren irabazteak, bertako izkuntzan, prantzesez barik, eguiten dabezela elizako gauza guztiak.

Gobiernuak aguiaduten deutse prantzesez eguin daiezala; baiña eura uste dabe (ta ondo) eztireala prantzez irakasteko bialduak, Barri-ona edo Evangelioa irakasteko baiño; ta Jainkoak aguintzen deutse erri bakochean bertako izkuntzan irakatsi daiela, zuzen aditu daioen jenteak.

Martire benetakoak dira Breñako abade orreek gure Jaunaren esana betetzeagaitik euren bizimodurako eukeezan aloguerak galtzen isten deutseelako.

Illak biztu....

Ezin leikezala, eztabe ikasi ondiño piper errietan.

Logroño-ko alkate ta biztanleak ospatu dabeaz Sagasta-ren ondraz edo elizkariak, bupadaka (*canonazoka*) ta «Bizi bedi Sagasta» dea-darka.

¡Egurrezko buruak!!...

¡A zelango eguia dan *stultorum numerus est infinitus*! Kirtanak zoinbat direan ezin leikela kontau.

IZKIRIMIRIAK

Senar emazteak

—Aizazu Maria, ekaitzu erreal bi lagun artera joan nain.

—Aiskidia geta zuk bezela ez aldet lagun arterik nik?

—Beguirra, nai ezpadezu eman, okerrago aterako zera guero....

—¿Zergatik?

—Ikusiko dezu zergatik; bizkarreko mantoi orri autsak astinduko dizkat nik....

—Guizona mesede eguingo didazu....

—Mesede edo kalte.... ukabillakin ill arte.

—Dirurik eztet nik eta inondik nai zenduke ematea?

—Nik bear det beñipeñ, eta sortu ezazu nai dezun tokilik, bestela.... izure tristia!

—¡Aussen da guizona! Joango nitzake aldameneko eche ortara eskatzera, baiño.... zakur mutur itzusi bat ateratzen zait, eta egunen batean eskatzen deian dirua araguitan berdinduko dit.

—Nai dezun bezela, or konpon... ¡Nore muturrak ala zakurrenak gueiago ikaritzen zaitu?

—¡Oi, oi! zureak, zureak.

—Tori peseta bikua, eta ekaitzu sei erreal, berriz bear dan lekura bueltatzeko.

—Ez, ez; eztago ezeren presarik,

nik bueltatuko ditut arratzerako peseta bikua eta....

—Oguei bat baso erdi.

—Guero arte Maria....

—¡Zu!... ¡Zu!

—¿Nondik?

—Ekaitzu neri sei errealak.

—¿Nola nai dezu ematea ez deian lekutik? ¡Eztezu ikusten orain nio-ala kanbiatzera?

—Kanbiatuko degu alkarrekin.

—(Kontuak ateriaz) Berroguei-kin.... oguei; oguei bitan.... amarna baso erdi.... Guazen guazen Maria.

Maizter batek zor ziozkan bere nagusiari, denbora askotako errentak; eta ikusirik onek bere maizteraren eziñ pagatua, esan zion beñ onela:

—Aizu guizonchoa; ikusirik zure eziña, eta bati esan dezazun guizon ona eta borondatekoa naizela aztutzat usten ditut zure zorren erdiak.

Besteak erantzun zion:

—Milla esker, nagusi, eta eztet batre bedorri baiñon gueiago izan nai eta nik ere aztutzat usten ditut beste erdiak.

RAMÓN ILLARRAMENDI.

LA EDITORIAL VISCALINA dertchen moldagutisat Gran Via, 36 eta Ledesma, 13.

IBAIZABAL

BIZKAITARREZ ETA GUIPUZKOARREZ EGUIÑA

Euskalerrian	3 peseta urtean
Erdalerrian	6 » » »

Guei edo numero bakocha chakur chiki bat

Astean Asteangoa da, ta igandeetan edo domeketan urtetan dau

Suskriziño lekua: Bilbon, Dendari kalean (calle de la Tendería), 19

JAUN JOSE ASTUY-RENEAN

Redakziñoa: Bilbon, Tiboli, letra B, 2.º derecha

Iragarriak

1.º orrialdean	peseta 1 lerroa
3.º »	» 0,20 »
4.º »	» 0,15 »

Beste klaseetako iragarriak itundu edo conbenidu bearrekoak izango dira

Aurretik pagau bear dira, bai suskriziñoak eta bai iragarriak